

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 97/2019
03.09.2020. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Слађане Накић Момировић, председника већа, Добриле Страјина и Марине Милановић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији су пуномоћници ББ из ... и Драгош Петрашиновић, адвокат из ..., против тужене ВВ из ..., чији је пуномоћник Зоран Цветковић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости уговора, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 626/18 од 23.08.2018. године, у седници одржаној 03.09.2020. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДА СЕ пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж 626/18 од 23.08.2018. године и предмет враћа истом суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Основног суда у Крушевцу П 2473/17 од 26.10.2017. године, ставом првим изреке, усвојен је захтев тужиоца и утврђено да је ништав уговор о доживотном издржавању који је закључен између сада покојног ГГ, бившег из ..., као примаоца издржавања и тужене ВВ из ..., као даваоца издржавања, који је оверен пред Општинским судом у Крушевцу 19.11.2007. године под бројем ЗР .../07, и да не производи правно дејство, што је тужена дужна да призна и трпи. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу на име трошкова поступка плати 93.900,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж 626/18 од 23.08.2018. године, ставом првим изреке, преиначена је првостепена пресуда. Ставом другим изреке, одбијен је, као неоснован захтев тужиоца којим је тражио да се утврди да је ништав уговор о доживотном издржавању закључен између сада покојног ГГ бившег из ..., као примаоца издржавања и тужене ВВ из ..., као даваоца издржавања, који је оверен пред Општинским судом у Крушевцу 09.11.2007. године под бројем ЗР .../07, и да не производи правно дејство, што би тужена била дужна да призна и трпи. Ставом трећим изреке, обавезан је тужилац да туженој на име трошкова поступка плати 100.050,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију, због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 87/18), Врховни касациони суд је утврдио да је ревизија основана.

Према утврђеном чињеничном стању, тужена је сестра тужиоца. Тужилац је Општинским судом у Крушевцу 27.10.2006. године поднео тужбу против сада покојног ГГ (оца странака), тражећи да се утврди да је по основу наслеђа иза покојне мајке, ДД власник са 1/6 дела непокретности: куће са спратом и поткровљем од тврдог материјала, једне чакмаре димензија 4,5 x 8,00 м, једне бачваре, две штале са ајатом и обором, две недовершене гараже са малом просторијом за оставу, једне ограде металне, све постојеће на кп. бр. .../... КО ..., уписане у лист непокретности бр. ... КО ... и кп. бр. .../..., њива 4 класе, површине 37,5 ари уписане у лист непокретности бр. ...КО ..., као и да се утврди да је власник 1/6 трактора ... тракторске приколице ручне израде, аутомобилске приколице фабричке производње, једнообразног тракторског плуга и трокрилне тракторске дрљаче. Општински суд у Крушевцу је решењем П 1609/06 од 20.11.2006. године одредио привремену меру којом је ГГ забранио отуђење и оптерећење напред наведених ствари, одредио да ће привремена мера важити до правноснажног окончања тог поступка и да ће се спровести достављањем решења и уписом забране отуђења и оптерећења од стране суда. Поступак у овом предмету прекинут је решењем од 15.07.2010. године, због смрти ГГ. ГГ је са туженом закључио уговор о доживотном издржавању 19.11.2007. године, који је оверен од стране судије Општинског суда у Крушевцу у предмету ЗР .../07, којим је располагао покретним и непокретним стварима, чије отуђење и оптерећење му је било забрањено напред одређеном привременом мером, као и непокретним стварима, које нису биле његова својина, већ трећих лица. ГГ је умро 29.05.2010. године, а поступак расправљања његове заоставштине прекинут је и тужилац је упућен на парницу против тужене ради доказивања да уговор о доживотном издржавању од 19.11.2007. године нема правну важност и да је закључен противно забрани отуђења и оптерећења по привременој мери која је одређена решењем од 20.11.2006. године. Трактор ... регистарске ознаке ... и тракторска приколица ручне израде, регистарске ознаке, према извештају МУП РС ПУ Крушевац од 18.09.2017. године, воде се као власништво ДД.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је усвојио захтев тужиоца и утврдио да је спорни уговор о доживотном издржавању ништав, применом члана 194. Закона о наслеђивању и члана 46., 47., 49., 51. и 52. Закона о облигационим односима, са образложењем да је отац странака спорним уговором о доживотном издржавању располагао делом имовине чије му је отуђење и оптерећење било забрањено одређеном привременом мером, а делом имовине чији није био власник.

Другостепени суд је, одлучујући о жалби тужене, преиначио првостепену пресуду и одбио, као неоснован захтев тужиоца. По схватању другостепеног суда, спорни уговор о доживотном издржавању није ништав правни посао ни у односу на ствари којима је оцу странака било забрањено отуђење и оптерећење одређеном привременом мером, ни у односу на ствари које нису биле његово власништво. Ово, јер је сматрао да последица кршења забране отуђења није ништавост спорног уговора о доживотном издржавању, већ да сагласно члану 303. ставу 2. Закона о извршењу, који се примењивао у време када је одређена привремена мера, тужилац, у чију корист је привремена мера била одређена, има право да од лица које је било дужно да поштује забрану, захтева накнаду штете коју је претрпео због њеног непоштовања, као и да

забрана отуђења и оптерећења одређена привременом мером није трајна. Осим тога, другостепени суд је сматрао да је захтев преурањен, јер није утврђено да ли ствари, које су биле предмет уговора о доживотном издржавању, представљају заједничку имовину родитеља странака, као и да покретне ствари, за које је тужилац тврдио да су биле својина мајке странака нису идентификоване у спорном уговору о доживотном издржавању на начин како их је тужилац идентификовао у тужби. У односу на отуђење ствари које су својина трећих лица, другостепени суд је сматрао да тужилац није доказао да би на њима могао остварити нека права и да стога није активно легитимисан да тражи утврђење ништавости уговора у односу на те ствари, нити да је суд овлашћен да утврђује ништавост уговора у том делу без захтева лица која су уписана као власници на тим стварима или лица која претендују на неко право на тим стварима, сматрајући да на ништавост правног посла по службеној дужности у смислу члана 109. став 1. Закона о облигационим односима суд пази у парници између лица која имају правни интерес да се утврди његова ништавост и да им то даје активну легитимацију, коју тужилац нема у односу на ствари које су предмет спорног уговора о доживотном издржавању, а која су у својини трећих лица.

Основано се ревизијом тужиоца указује да је другостепени суд због погрешне примене материјалног права, пропустио да утврди и цени све чињенице битне за одлуку о захтеву за утврђење ништавости спорног уговора о доживотном издржавању.

Чланом 194. ставом 1. Закона о наслеђивању прописано је да уговором о доживотном издржавању обавезује се прималац издржавања да се после његове смрти на даваоца издржавања пренесе својина тачно одређених ствари или каква друга права, а давалац издржавања се обавезује да га, као накнаду за то, издржава и да се брине о њему до краја његовог живота и да га после смрти сахрани, док је ставом 2. истог члана прописано да прималац издржавања уговором може обухватити само ствари или права постојећа у тренутку закључења уговора.

Чланом 103. ставом 1. Закона о облигационим односима прописано је да уговор који је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима је ништав ако циљ повређеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује што друго. Чланом 109. ставом 1. истог закона прописано је да на ништавост суд пази по службеној дужности и на њу се може позивати свако заинтересовано лице.

Чланом 303. ставом 2. Закона о извршном поступку („Службени гласник РС“, бр. 124/04), који се примењивао у време када је одређена привремена мера, било је прописано да извршни поверилац може од лица које је било дужно да поштује привремену меру захтевати накнаду штете коју је претрпео због тога што мера није поштована. Иста одредба садржана је и у Закону о извршењу и обезбеђењу, који се сада примењује.

Тужилац тужбом тражи да се утврди да је ништав спорни уговор о доживотном издржавању, јер је отац странака, као прималац издржавања, супротно забрани одређеном привременом мером располагао тим стварима, као и да је располагао непокретним стварима које су власништво трећих лица.

Када се имају у виду напред цитиране одредбе Закона о наслеђивању, Закона о облигационим односима и Закона о извршењу, а код утврђеног, да је тужилац поднео

тужбу против оца странака тражећи да се утврди да има право својине на 1/6 дела напред ближе наведених ствари, по основу наслеђа иза покојне мајке, да је у том поступку на предлог тужиоца одређена привремена мера, којом је оцу странака забрањено отуђење и оптерећење непокретних и покретних ствари у целини, да је отац странака са туженом закључио спорни уговор о доживотном издржавању и да су тим уговором биле обухваћене и ствари чије му је отуђење и оптерећење било забрањено привременом мером, а међу њима и стварима које се воде као својина трећих лица, у вези којих тужилац није доказао да полаже нека права, то је правилан закључак другостепеног суда да тужилац не може тражити ништавост спорног уговора о доживотном издржавању у делу којим су обухваћене ствари које су власништво трећих лица, јер тужилац није доказао да је заинтересовано лице, које се сходно члану 109. ставу 1. Закона о облигационим односима може позивати на ништавост уговора. Такође нема законских услова за утврђење ништавости спорног уговора о доживотном издржавању у целини када тужилац оспорава располагање примаоца издржавања у делу од 1/6. Правилан је и закључак другостепеног суда да последица тога што привремена мера забране није поштована од стране оца странака није обавезно ништавост спорног уговора о доживотном издржавању, јер према члану 303. ставу 2. Закона о извршењу, који се примењивао у време када је одређена привремена мера забране, лице, у чију корист је привремена мера одређена, имало би право да од лица које је било дужно да поштује ту забрану, захтева накнаду штете коју је претрпело због њеног непоштовања, као и да забрана одређена привременом мером није трајног карактера. Пуноважност уговора закљученог противно забрани изреченој привременом мером цени се у сваком случају према конкретним околностима. Међутим, с обзиром на то да је тужилац тврдио да део ствари које су обухваћене спорним уговором о доживотном издржавању представљају заједничку имовину родитеља странака и да стим у вези отац странака није могао да располаже делом који припада његовој супрузи, мајци странака спорним уговором о доживотном издржавању, у вези чега је тужилац покренуо и парнични поступак против оца странака, тражећи да се утврди да има право својине на 1/6 дела тих ствари, по основу наслеђа иза покојне мајке, то је другостепени суд, ради правилне примене материјалног права пропустио да утврди да ли су спорним уговором о доживотном издржавању обухваћене и ствари које су заједничка имовина родитеља странака, јер уколико су спорним уговором обухваћене и ствари које су заједничка имовина родитеља странака, то отац странака није могао располагати спорним уговором о доживотном издржавању делом своје супруге, мајке тужених, јер уколико је располагао њеним делом спорни уговор би у том делу био ништав, сходно члану 103. Закона о наслеђивању, а у вези са чланом 174. Породичног закона. Чињеница је да је тужилац покренуо и парнични поступак, у ком поступку би се утврдило да ли ствари које су обухваћене спорним уговором о доживотном издржавању представљају заједничку имовину родитеља странака, с обзиром да је тужилац тражио да се утврди да има право својине на 1/6 дела тих ствари по основу наслеђа иза покојне мајке странака. Одлука у наведеној парници представља претходно питање за предметни поступак. Како је парница П 547/10 (раније П 1609/06) у прекиду и како се због тога овај поступак не може прекинути, јер закон не прописује такву могућност, то је потребно да другостепени суд, уколико се поступак П 547/10 не настави, одлучне чињенице утврди у предметној парници.

Сходно напред наведеном, како због погрешне примене материјалног права чињенично стање није потпуно утврђено, то је другостепена одлука укинута и предмет враћен другостепеном суду на поновно одлучивање о жалби тужене, тако што ће другостепени суд у поновном поступку, ради правилне примене материјалног права,

утврдити да ли су спорним уговором о доживотном издржавању обухваћене и ствари које су заједничка имовина родитеља странака, јер од тога зависи пуноважност дела спорног уговора о доживотном издржавању у односу на те ствари. Након што утврди наведено, другостепени суд ће ценити да ли је и у ком делу спорни уговор о доживотном издржавању ништав правни посао, при томе имајући у виду да су спорним уговором делом обухваћене и ствари које се воде као својина трећих лица.

Укинута је и одлука о трошковима поступка по жалби, јер зависи од исхода поступка по жалби.

Са напред наведених разлога, на основу члана 416. став 2. ЗПП одлучено је као у изреци.

**Председник већа - судија
Слађана Накић Момировић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић